

Van de bomen en het bos (1)

Er zijn in Nederland veel instanties die zich op enigerlei wijze bezig houden met onderzoek naar aspecten van het onderwijs en ondersteuning van directies en docenten. Werden zij in het verleden vaak volledig door de overheid gesubsidieerd, tegenwoordig moeten ook deze instellingen geheel of gedeeltelijk de markt op om opdrachten binnen te halen teneinde het hoofd boven water te kunnen houden. De overheid stelt, voor wat het mbo betreft, de gelden in de vorm van lump-sum financiering rechtstreeks aan de ROC's ter beschikking. Deze kunnen de gewenste ondersteuning dan rechtstreeks inkopen bij de verschillende instituten. Om de kosten te drukken ziet men vaak dat ROC's gezamenlijk ondersteuning aanvragen. Omgekeerd gebeurt het ook regelmatig dat instituten samenwerken teneinde voor een project een zo breed mogelijke expertise in huis te hebben.

Onderwijsondersteunende instellingen en talenonderwijs in het mbo

Om te achterhalen wat de onderwijsondersteunende instellingen het mbo te bieden hebben, stelden we 16 instanties een aantal vragen. In alfabetische volgorde: APS, Bve Raad, CFS, Cinop, Cito, Colo, CPS, ECD, ITS, JOB, KPC Groep, Ministerie van OC&W, NaB-MVT, SLO, Stuurgroep Bve-mvt en de Talenacademie Maastricht. De vragen luidden:

- Voor welke sectoren van het mbo levert u diensten en / of producten en welke talen worden daarmee bediend?
- Welke onderwijskundige visie schuilt er achter de door u geleverde diensten en/of producten?
- Welke vorm van ondersteuning biedt u voor docenten (bijvoorbeeld nascholingsbijeenkomsten, software, ondersteuning via internet)?
- Wat zijn uw ideeën en plannen voor de toekomst met betrekking tot het mvt-onderwijs in het mbo?

Zo gevarieerd als de aangeschreven instanties zijn, zo gevarieerd zijn ook hun antwoorden. Eerst leest u de reac-

ties van Colo en de Bve Raad, verwoord door Frank Claessen. Vervolgens de reacties van NaB-MVT en SLO, geschreven door achtereenvolgens Gerard Westhoff, directeur van NaB-MVT en Ella van de Kleunen, werkzaam bij het SLO. De andere instellingen komen in een volgend nummer aan het woord evenals het commentaar erop.

Colo en de eindtermen voor de talen

Colo, de vereniging van landelijke organen beroepsonderwijs, is geen onderwijsondersteunende instantie, maar heeft wel in 1998 ten behoeve van de landelijke organen (LOB) een handleiding uitgebracht voor het vervaardigen van eindtermen voor de moderne vreemde talen. De opstellers van eindtermen mvt in de verschillende LOB's

kunnen daarmee hun voordeel doen. Colo vindt wel dat de vraag uit de arbeidsmarkt moet bepalen of er wel of niet mvt-eindtermen in een opleiding worden opgenomen. Verder waarschuwt Colo voor het gevaar van ongediplomeerd de school verlatende leerlingen van de korte opleidingen als gevolg van demotivatie (veroorzaakt door talenonderwijs!). Tenslotte is Colo van mening dat de beroepspraktijkvorming (BPV) in binnen- en buitenland een belangrijke rol kan spelen bij het leren van een taal. BPV vindt al plaats in de circa 3000 buitenlandse leerbedrijven die een (voorlopige) accreditatie genieten.

Bve Raad en haar bestuurscommissie

De Bve Raad stuurde een vriendelijk briefje terug. Daarin wordt het overheidsstandpunt weergegeven, namelijk dat het mvt-onderwijs in het beroepsonderwijs aan de ene kant bepaald wordt door de landelijke organen voor beroepsonderwijs, die uitmaken of en, zo ja, hoeveel moderne vreemde talen in de eindtermen worden opgenomen. Daarnaast is naar de mening van de Raad de didactische vormgeving van de moderne vreemde talen

een verantwoordelijkheid van de onderwijsinstellingen. Zij wijst ook op het bestaan van haar Bestuurscommissie Moderne Vreemde Talen die in mei 1998 is opgericht om de positie van de moderne vreemde talen in het bve-veld te versterken. Hieronder een uitgebreide beschrijving van de activiteiten van deze Bestuurscommissie.

Bestuurscommissie Moderne Vreemde Talen
Literatuuronderzoek (zie pagina 19) wees uit dat versterking van de talen wel nodig was. De commissie concludeerde dat het niet goed gaat

met het mvt-onderwijs in het mbo: Frans, Spaans en Italiaans zijn zo goed als verdwenen, het aanbod van Engels en Duits is drastisch teruggelopen, in sommige beroepsbranches is het vreemdetalenonderwijs zelfs helemaal geschrapt; kortom, de mbo-student mag tegenwoordig van geluk spreken als er in het lesrooster nog een schamel uurtje voor Engels of Duits is ingelast. Deze kaal-slag wordt met name vanuit het bedrijfsleven met veront-rusting bezien. De positie van Nederland als handelsnatie en kennisland zou negatief worden beïnvloed door een gebrek aan internationale communicatievaardigheden van werknemers met een mbo-opleiding.

Kwaliteitsimpuls

De eerste actie van de Bestuurscommissie was het opstellen van een *Stappenplan Kwaliteitsimpuls MVT* met de volgende doelstellingen: een kwantitatieve versterking van het mvt-onderwijs, een kwalitatieve verbetering door meer samenhang tussen algemene en beroepsgerichte vaardigheden en een inhoudelijke versterking door het ontwikkelen van hulpmiddelen. Er is drie jaar uitgetrokken voor dit stappenplan. Het eerste jaar dient als opbouwfase, het tweede jaar als invoeringsfase en het derde jaar is bedoeld voor de inbedding in het reguliere onderwijsproces.

Kwantitatieve verbetering

Voor de leden van de Bve Raad werd vervolgens de *Notitie Moderne Vreemde Talen* opgesteld. Daarin werd gevraagd om meer aandacht voor het mvt-onderwijs met als hoofddoelstelling 'elke leerling communicatief vaardig in minimaal één, en waar mogelijk in twee moderne vreemde talen'. Om dit te bereiken is natuurlijk wel de steun nodig van een groot aantal betrokken partijen en met name van het Colo.

Kwalitatieve verbetering

Cinop en SLO kregen van de commissie opdracht tot het starten van een aantal ontwikkel- en ondersteuningsactiviteiten. Als eerste moet er een inhoudelijk raamwerk voor de vernieuwing van het mvt-onderwijs in het mbo worden opgesteld. Dat zal enerzijds bestaan uit praktische aanwijzingen voor de uitvoering van deze vernieuwing en anderzijds uit het ter beschikking stellen van een *Resource Kit*, een aantal voorbeelden van lesmaterialen en -programma's, achtergrondinformatie en *tools* voor docenten en organisatieadvies en managementinstrumenten voor het ROC-middenmanagement. Deze producten zullen als brochure en in elektronische vorm op een nog te bouwen web-site beschikbaar komen.

Taalportfolio

Een andere door Cinop en SLO ondersteunde vernieuwing is het werken met een 'taalportfolio'. Dat is een dossier waarin leerlingen bewijsstukken van hun prestaties in de vreemde talen verzamelen. In het beroepsonderwijs kan de taalportfolio bijzonder nuttig zijn, met name in het documenteren van de relevante taalervaringen en -prestaties in het licht van het toekomstig beroep. Een taalportfolio is vooral van belang om het taalleren in praktijksituaties op enigerlei wijze te beoordelen en te certificeren, maar kan ook goed worden gecombineerd met formele toetsing. Vervolgopleidingen op de arbeidsmarkt kunnen dan zien wat een leerling al gedaan heeft. In het beroepsonderwijs worden al brede portefeuilles ontwikkeld. De ontwikkeling van de taalportfolio kan hier naadloos bij aansluiten.

Het mbo-taalportfolioproject is aangehaakt aan het taalportfolioproject van de Raad van Europa. Daarbij wordt in alle lidstaten vanuit het zogeheten Europese Referentiekader (*Common European Framework of Reference*) parallel gewerkt aan de totstandkoming van een algemeen Europees taalportfolio voor alle onderwijssectoren. Het NaB coördineert voor Nederland de activiteiten. Een eerste experimentele versie van de mbo-taalportfolio wordt momenteel in een zestal ROC's uitgetoetst in de sectoren Techniek en Economie.

Internationale certificaten

Na de invoering van beroepsgerichte taalcertificaten zal toegewerkt moeten worden naar reeds vaststaande, Europees erkende, certificaten per beroepsgroep, bijvoorbeeld Duits voor de transportbranche, Engels voor de horeca en dergelijke. Die zijn er nog niet maar een voorzichtig begin hiervoor is al gemaakt door de *Chambre de Commerce et d'Industrie de Paris* (CCIP) die haar bestaande examens heeft ingeschaald in het Europese Referentiekader.

Relatie vmbo-mbo en Talencentra

Twee andere aandachtspunten van de bestuurscommissie zijn de relatie vmbo-mbo en de oprichting van talencentra binnen de ROC's. De noodzaak van kennis van meerdere talen in het beroepsonderwijs heeft immers ook gevolgen voor het aanbod in het vmbo. Dit houdt in dat gewerkt moet worden aan de afstemming van de onderwijsprogramma's van vmbo en mbo. Vmbo-leerlingen zouden een communicatieve basisvaardigheid in twee talen moeten kunnen verwerven om deze vervolgens in het mbo verder te ontwikkelen en toe te spitsen op de beroepssituatie.

Tenslotte zou het taalonderwijs binnen een ROC geconcentreerd kunnen worden in een zogeheten talencentrum of -academie. Een talencentrum kan bij uitstek

een proeftuin zijn voor vernieuwend taalonderwijs en zo een positieve uitstraling hebben naar de gehele bve-sector. Een aantal ROC's is al bezig met het ontwikkelen van een dergelijk talencentrum binnen de instelling dat gericht is op interne en externe dienstverlening. Het talencentrum kan zowel de eigen leerlingen en docenten bedienen als contractonderwijs verzorgen aan externe klanten zoals het regionale bedrijfsleven en particulieren.

De Bestuurscommissie Moderne Vreemde Talen van de Bve Raad denkt dat het totaal van de hierboven genoemde projecten in het mbo kan zorgen voor vernieuwing van kwantiteit, kwaliteit en inhoud. De uitvoering hiervan is een uitdaging, want als het mvt-onderwijs zich in de komende jaren ingrijpend weet te vernieuwen, zal dat één van de redenen zijn dat het zijn bestaansrecht binnen het mbo weet te behouden.

Frank Claessen

Liemberg E., E. van Kleunen, *Talen in actie*. CINOP, 1998.

Withagen, V., *Weinig aandacht voor moderne vreemde talen in MBO-eindtermen*. ITS, 1993.

Handel, van den T., F. Claessen, *Cijfers bevestigen achteruitgang talenonderwijs*, in: *Bedrijvige Talen*, 1997.

Gelderens, A. van, R. Oostdam, *Talenonderwijs in het vernieuwde mbo: inventarisatie van problemen en praktijkoplossingen*. SCO-Kohnstamm, 1996.

Quick scan behoefte aan vreemdetalenonderwijs op mbo-niveau. Boer en Croon Management Consultants, 1998.

NaB-MVT en het Talendebat

Ooit gestart als het NAP-MVT (Nationaal Actieprogramma) en sinds enige tijd werkzaam onder de naam NaB-MVT, Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen. Het Bureau coördineert verschillende activiteiten voor het mbo.

Talen en mbo: hoe verder?

Engels en Duits moeten ze behoorlijk beheersen, zeggen werkgevers over hun werknemers. Maar waar zij die talen moeten leren? Niet zozeer in het mbo, want daar moet juist een 'vak' centraal staan. Dan liever een betere basis leggen in het vmbo. Moeilijk haalbaar, vinden taaldes-